

Probleem **Kosovo**: ver van opgelost

Polle Buekenhout

In het weekend van 16 december is Kosovo plotseling weer frontpaginanieuws geworden. Na een windstille periode lijken opnieuw alle camera's op de Balkan-brandhaard gericht. Onze soldaten werden aangevallen in de streek van Leposavic en met het Rwanda-syndroom in het achterhoofd kwamen de dramatische beelden van toen terug naar boven. En terecht, want het Kosovo-probleem is ver van opgelost.

Binnen het Europees Vakverbond (EW) is het ACV, samen met CFDT en CGT (Frankrijk) en FNV (Nederland), actief in een stuurgroep die de wederopbouw van Kosovo op vakbondsvlak mee ondersteunt. Het is in dit kader dat afgelopen jaar reeds verschillende missies, onder leiding van ere-voorzitter Willy Peirens, naar Kosovo trokken. Hierbij enige reflecties over de huidige situatie.

VEILIGHEID BLIJFT ACHILLESHIEL

Het samenleven tussen Serviërs en Kosovaarse Albanezen blijft een groot probleem. Als je met de mensen praat, op straat en in bedrijven, komt stevast naar boven: we hebben niets tegen de andere, maar wel iets tegen criminelen... en daar blijft het dan bij. Verder moet je de mensen hun gedachten lezen en merk je wel aan hun gelaatsuitdrukking wie ze met 'criminelen' bedoelen. Er komt geen woord meer over hun lippen, zeker niet tegenover buitenlanders. Voor de ene zijn zij, samen met de

KFOR (*Kosovo Force*)-vredesmacht en UNMIK (*United Nations Mission in Kosovo*) op kop, de bevrijders van het land; voor de andere zijn zij verantwoordelijk voor het oplaaiend geweld en wordt de ene discriminatie vervangen door de andere. Jarenlang werd er geschreven dat de Albanezen in Kosovo in gevaar waren, maar wat nu met de Serviërs in Kosovo gebeurt, lezen we in pamfletten die in de streek van Mitrovica de ronde doen.

Het grote probleem is het gebrek aan internationale politiemensen. Volgens Belgische verantwoordelijken, zoals dhr. Vuylsteke die mee instaat voor de vorming van dergelijk politiekader, is er dringend nood aan een solied kader van politiemensen die de veiligheid kunnen waarborgen. Soldaten moeten geen kinderen of vrouwen naar de markt begeleiden en toch is dat nog altijd vaak een van hun belangrijkste bezigheden, is een veel gehoorde opmerking.

Er dient dringend werk gemaakt van een opgeleid politiekader, onder controle van de internationale gemeenschap. Het sturen van militairen is noodzakelijk om aan *peace-keeping* te doen, maar na een tijdje moeten die zich terug-

Polle Buekenhout is werkzaam op de Dienst Internationale Betrekkingen van het ACV.

trekken. Immers, je kunt niet eeuwig in een gebied gewapenderhand de vrede bewaren. Dan moet er een politiestelsel klaar staan dat de veiligheid van de mensen kan garanderen. Zoniet volstaat een klein incident om het vuur aan de lont te steken. Getuige de gebeurtenissen in Leposavic en andere schermutselingen tijdens de voorbije maanden.

Vele oud-UCK'ers (Kosovaars bevrijdingsleger) hebben gesolliciteerd voor het KPS (*Kosovo Protection Corps*), maar van de 22.000 UCK-leden op het einde van de oorlog konden er amper 6.000 aan de slag. De overigen moesten iets anders zoeken en daar knelt nu het schoentje: deze mensen zitten ondergronds en vormen een gevaarlijke bedreiging voor de vrede in Kosovo.

Het opzet om een bevrijdingsleger om te vormen tot een burgerbeweging is een nieuwe benadering en verdient alle ondersteuning. Hier vooral zitten de uitdagingen voor de internationale gemeenschap. Het proces moet rijpen en groeien, maar er schuilen ook gevaren achter die gevoed worden door extremisten. Op lange termijn moet een bepaalde structuur de veiligheid in Kosovo kunnen verzekeren. Dit zal nog veel werk vergen.

Ook moet er een nieuw gerechtelijk apparaat uitgebouwd worden. Er zijn geen rechters meer en gerechtshoven al evenmin. Als je een verdachte arresteert, kun je hem zelfs niet meer voor het gerecht brengen. Dat betekent totale anarchie en uit die spiraal moet Kosovo weg, anders loopt het slecht af. Maffiapraktijken en criminaliteit loeren achter de hoek. Hopelijk wordt ook dit internationaal erkend en kan de hulp meer naar onderlegde beroepsmensen gestuurd worden. Hopelijk ook probeert

Europa in deze richting te werken en kan het tonen dat het een langetermijnpolitiek voor ogen heeft met gestructureerde oplossingen en niet een Amerikaanse *blitz & glitter*-aanpak om snel oplossingen te forceren en daarna alles weer als een baksteen te laten vallen.

POLITIEK AAN ZIJDEN DRAADJE

Niemand kan in de toekomst kijken, maar het cruciale probleem is de blijvende onzekerheid over het definitieve statuut van Kosovo: binnen Servië, zoals Belgrado eist (dit blijft ook na de wisseling van dictator Milosevic door de meer democratische (?) Kostunica van kracht) of los van Servië en misschien opgaan in een groot Albanië, zoals de Kosovaarse Albanezen denken. De uitdaging is enorm: een moderne

rechtsstaat opbouwen in een multi-etnisch Kosovo en intussen de regio stabiliseren. De dialoog tussen Serviërs en Kosovaarse Albanezen is op dit ogenblik moeilijker dan bijvoorbeeld in 1995, toen er nog geen vuiltje aan de lucht was.

Polle Buekenhout

Het samenleven tussen Serviërs en Kosovaarse Albanezen blijft een groot probleem. ”

Bij de lokale verkiezingen in oktober kreeg de gematigde leider Rugova de steun van een overgroot deel van de bevolking, met een klinkende overwinning voor zijn LDK (Liga van Democratische krachten in Kosovo). Misschien zijn de mensen het etnisch geweld ook wel beu, maar de UCK - dat door VN-resolutie 1244 opgeheven werd toen VN en NAVO de controle over Kosovo overnamen - is nog altijd actief en heeft bij de meer extremistische bevolkingsgroepen nog altijd zijn aanhang. Kosovaars guerrillaleider Hashim Thaci heeft bij deze stembusgang aan populariteit ingeboet, maar blijft toch nog altijd een geduchte en niet te onderschatten machtsfactor.

De resultaten van de Servische parlementsver-

kiezingen van 23 december waren van cruciaal belang. Hopelijk kan Kostunica de vreedzame weg blijven bewandelen en wordt hij niet met provocaties van Milosevic-aanhangers onderuit gehaald door de Servische bevolking in de grensstreek van Servië met Kosovo. Zij willen aantonen dat Kostunica de Serviërs niet kan beschermen en daarmee ligt opnieuw de weg open voor meer nationalistische en dictatoriale stromingen die Milosevic nog steeds belichaamt. De Balkan blijft voor ons, West-Europeanen, nog altijd een kruitvat. Hopelijk gaan we weer geen bange dagen tegemoet en kan de Europese Unie bewijzen dat ze wel degelijk een democratisch project kan belichamen.

TREPCA-ZAAK ALS TESTCASE

Het industrieel mijnnencomplex Trepca in het noorden van Kosovo, ontstaan in 1927 met steun van Brits kapitaal, is uitgegroeid tot een symbolisch dossier en *testcase* voor de vrede. Serviërs en Kosovaarse Albanezen werken er samen.

In de jaren 1970 tot 1988 waren de directieleden mensen van Albanese afkomst. Trepca was toen erg succesvol en had veel aanzien in het Oostblok. Het was het grootste productiecomplex voor metaal, lood, zink en chemische verwerkingen.

Toen Milosevic aan de macht kwam, palmde hij dit machtige complex in. Aan het hoofd ervan zette hij Serviërs die de Albanezen vervingen. Deze laatsten voelden dit aan als een regelrechte provocatie. In de jaren 1988-1989 organiseerden de Albanezen verschillende stakin-

Polle Buekenhout
Er is dringend nood aan een arsenaal van basiswetgeving. ”

gen, met als hoogtepunt 1.300 mijnwerkers die acht dagen in hongerstaking gingen. Meer dan 2.800 Kosovaarse Albanezen werden vervangen door Servische kaders en zo begon Milosevic met het uitdragen van

de Servische gedachte. Vanaf dan hebben de Albanezen gezworen het recht te doen zegevieren en op een dag dit rijk industrieel complex opnieuw in handen te krijgen en te besturen.

Onder Servische leiding verviel Trepca tot industriële archeologie. Mijnen gingen dicht en het ooit zo machtige agglomeraat van zware industrie verwaterde zienderogen. Tijdens haar bezoek in januari 2000 kon de delegatie vaststellen dat er vele miljoenen euro's nodig zullen zijn om het geheel zijn glans van weleer terug te geven.

Polle Buekenhout
De mensen zijn enthousiast over vrijheid, maar hebben geen werk en ontvangen geen loon. Dat is nog steeds het grootste probleem. ”

Op dit ogenblik kiest de UNMIK ervoor om van Trepca een *testcase* te maken met een gemengde multi-etnische leiding, bestaande uit de twee gemeenschappen die ieder de helft van de vertegenwoordiging leveren. Bij de Kosovaarse Albanezen stuit dit voorstel op verzet. Vanuit het verleden willen ze absolute rechtzetting; zij vragen voor hun gemeenschap dan ook méér mandaten.

De mijnwerkers willen kost wat kost een symbolische meerwaarde. Het is onder grote internationale druk en na enorm veel diplomatische inspanningen dat de UNMIK er reeds in geslaagd is de twee gemeenschappen het dossier te doen bespreken. De mijnwerkers van BSPK (vakbond van Kosovaarse Albanezen) zijn geneigd om in te gaan op het UNMIK-voorstel, maar dan moet er ook iets tegenover staan

vanuit Servische hoek. En ze willen tevens meer controle over dit gebied. Als de UNMIK het dossier-Trepca tot een goed einde weet te brengen, kan het einde van de tunnel in zicht komen. Zoniet wordt het een donkere nacht waarin haat en extremisme de bovenhand zullen hebben.

NOOD AAN ARBEIDSWETGEVING

Als je de situatie van begin 2000 vergelijkt met die van einde 2000, merk je dat de economische activiteit stilaan begint te herleven. Tijdens onze ontmoeting in januari 2000 zei voorzitter Gorani van de BSPK: "Wij zijn vrij, maar van vrijheid kun je niet leven. De mensen zijn enthousiast over vrijheid, maar hebben geen werk en ontvangen geen loon."

Dit is nog steeds het grootste probleem. Werk is nog altijd een schaars goed en de overgrote meerderheid van de bevolking blijft verstoken van een inkomen. Sommige fabrieken beginnen op een minimale schaal hun productie op te starten, maar men is nog mijlenver verwijderd van het niveau dat men in de jaren tachtig bereikte. Dankzij de enorme financiële steun van de Europese Unie (EU) (meer dan twintig miljard BEF in 1999) herpakt de bouwindustrie zich en zie je overal in het land nieuwe huizen, (op)nieuw geasfalteerde wegen tussen de belangrijkste steden en heropstartende industriële complexen aan de stadsranden.

Op de hoeken van de straat vind je reeds kleine winkeltjes met allerlei levensnoodzakelijke ingevoerde voedingsproducten vanuit de buurlanden en het Westen. Dat wijst er op dat de mensen zich al *iets* kunnen aanschaffen, alhoewel de grote winkels nog veeleer trooste-

loze uitstalramen hebben. Wandelend door de hoofdstraten van de provinciesteden en van de hoofdstad Pristina overvalt je een gevoel van vertwijfeling. Blikken van: wanneer krijgen we een waardig loon om een brood of een paar stevige winterschoenen te kopen, zijn schering en inslag. Met in het achterhoofd het gegeven dat de winter (die heel streng kan zijn) weer voor de deur staat.

De vraag naar elektriciteit en energievoorziening is voor veel mensen dan ook de eerste bekommernis. De roep om werk en zeker een minimumloon om te voorzien in de noodzakelijke levensbehoeften klinkt harder en harder.

Hiermee komen we tot het volgende probleem: de nood aan een wettelijk arbeidskader. Dat is

er nog altijd niet. In september heeft de UNMIK een degelijk voorstel van arbeidswetgeving uitgewerkt. Daarin is de vrijheid ingeschreven om zich te organiseren in een vakbond en collectieve onderhandelingen aan te gaan waardoor er CAO's kunnen

afgesloten worden. Verder kunnen er minimumlonen vastgelegd (voorstel om 175 DM te garanderen), criteria voor veiligheid en gezondheid opgesteld, een wettelijk kader voor arbeidsgeschillen en de rol van de arbeidsinspectie uitgewerkt en werkloosheidsvergoedingen en pensioenregelingen voorzien worden. Daarnaast is er nood aan een arsenaal van basiswetgeving m.b.t. eigendomsstatuut en registratie van ondernemingen, zodat ook investeerders weten waar ze aan toe zijn.

Deze arbeidswetgeving moet mee de basis vormen voor de wederopbouw van een economisch Kosovo, dat de rechten van de werknemers respecteert. Dit sociaal klimaat moet de noodzakelijke stabiliteit waarborgen opdat

Polle Buekenhout

Hopelijk kan de EU bewijzen dat ze wel degelijk een democratisch project kan belichamen. ”

Kosovo kan uitgroeien tot een multi-etnische samenleving. De huidige vakbondsleiding is er van overtuigd dat dit de enige uitweg is en probeert er in de verdere werking zijn topprioriteit van te maken.

Eind december was van deze arbeidswetgeving nog geen sprake. Tijdens de laatste EVV-missie hebben al de BSPK-geledingen en het EVV, samen met het Wereldverbond van de Arbeid (WVA) en het Internationaal Verbond van Vrije Vakverenigingen (IVVV), er bij de UNMIK op aangedrongen om daar zo snel mogelijk werk van te maken. Pas als deze wetgeving operationeel zou worden, kan het normale leven zich stilaan herpakken, zo werd ons van verschillende zijden bevestigd: vakbond, vertegenwoordigers van ministeries, internationale donoren.

DOORZICHTIGE VAKBOND

De BSPK, geleid door de charismatische Gorani, staat voor enorme uitdagingen. Er was absoluut geen technische en infra-structurele omkadering, alles moest opnieuw vanaf nul opgestart worden.

In het begin had je verwoeste burelen met enkele gammele stoelen en tafels, papier en her en der wat schrijfgerief. Registratie van de leden was begin 2000 veeleer een zeldzaamheid. Met steun vanuit het EVV, waarin vooral het ACV een voortrekkerrol speelde, kwam men stilaan uit het slop. Telefoons en computers werden aangeschaft. In de regio's werden enkele verwoeste burelen opgekalefaterd tot toonbare kantoren.

Op dit ogenblik hebben zich 24 sectoren ge-

vormd, gegroepeerd in vijf samenwerkingsverbanden. De groep rond de mijnwerkers en metaalarbeiders staat, met nieuwe goedgekeurde statuten, reeds het verst in haar organisatie en structuur. De sector van voeding en diverse diensten dient zich ook aan als een stevig geheel. Andere groepen rond de openbare diensten, onderwijs en cultuur en de lichte industrie krijgen stilaan vorm. Op confederaal vlak zal men in de nabije toekomst werk moeten maken van een stevige autonome vakbond. Die is geen verlengstuk van de politieke partijen en

wil los van deze laatste constructief meewerken aan de wederopbouw. Dat is op zich al een enorme stap voorwaarts tegenover het verleden, toen de relaties tussen partij en vakbond nauwelijks te onderscheiden waren.

De BSPK kiest duidelijk voor de cultuur van werkgevers-werknemersrelaties, dit met het oog op de verdediging van alle werknemers in Kosovo. De huidige leiding vraagt daar ook de ondersteuning vanuit het buitenland voor. Op het vlak van samenwerking tussen de verschil-

lende bevolkingsgroepen meent de toekomstige BSPK-leiding dat de organisatie een stimulerende rol kan spelen en biedt zich dan ook aan als valabele gesprekspartner in het sociaal overleg. Ze ziet ook dat deze samenwerking de onverschilligheid van de be-

volking moet wegnemen. Het sluimerend scepticisme van de man in de straat is een slechte voedingsbodem en kan een hypotheek leggen op het succesvol heropstarten van een sociaal dynamisch klimaat dat Kosovo stilaan uit het slop moet helpen. De UNMIK moet, samen met het departement van Arbeid, deze uitgestoken hand aannemen om zo het vertrouwen te verkrijgen van een multi-etnische samenleving.

Polle Buekenhout

Je kunt niet eeuwig in een gebied gewapenderhand de vrede bewaren. ”

Polle Buekenhout

Het cruciale probleem is de blijvende onzekerheid over het definitief statuut van Kosovo. ”

EINDE IN ZICHT?

Het probleem in Kosovo is ver van opgelost; de internationale gemeenschap heeft een enorme verantwoordelijkheid om in dit multi-etnisch gebied de vrede te (doen) bewaren. Gemakkelijk zal dit niet zijn, maar Europa heeft nu eenmaal geen andere keuze. Het door de EU in 1999 gelanceerde stabiliteitspact dat de bedoeling heeft om alle ex-Joegoslavische republieken uit de impasse te helpen, kan er een antwoord op zijn. Dit pact moet de drijvende kracht worden achter de wederopstanding van Kosovo en de buurlanden. Europa moet nu maar eens bewijzen dat het stabiliteitspact

geen holle verklaring is, maar op het terrein de theorie in de praktijk kan brengen. Zo alleen kom je als EU geloofwaardig over.

Als vakbond zullen we dan ook alles voor moeten doen voor meer politieke en sociale structuren die een adequaat beleid vormgeven met daarin een systeem van sociale zekerheid en de gelijke economische relaties met de buurlanden. Het 'samenleven en samenwerken' moet de drijfveer worden van Serviërs en Albanezen. Deze stelregel mag niet verstoord worden door een extremistische minderheid, die, opgehitst door enkele heethoofden, een nieuwe burgeroorlog in de regio kan aanwakkeren.